

УДК 001.8:378:61

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Т. В. Сорокман, С. В. Сокольник, М. Г. Гінгуляк, Н. О. Попелюк

Буковинський державний медичний університет

SCIENTIFIC RESEARCH AS A DRIVING FORCE OF HIGHER MEDICAL EDUCATION

T. V. Sorokman, S. V. Sokolnyk, M. H. Hinhuliak, N. O. Popeliuk

Bukovyna State Medical University

У статті обговорено та викладено стан та перспективи наукових досліджень у вищих медичних навчальних закладах України. Стратегічні напрями розвитку наукових досліджень у вищих медичних навчальних закладах у першу чергу включають розвиток людських ресурсів, надання якісної медичної освіти, створення власних клінічних баз – університетських клінік, підвищення якості університетської науки і інтеграцію в міжнародне наукове співтовариство.

This paper discussed and outlined the status and prospects of research in medical schools of Ukraine. Strategic directions of scientific research in medical schools primarily include human resource development, providing quality medical education, creating their own clinical sites - university clinics, improving the quality of university research and integration into the international scientific community.

Вступ. Світові тенденції розвитку медичної освіти базуються на розумінні ключової ролі освітнього процесу [4]. Зона європейської вищої освіти будується на європейських традиціях відповідальності освіти перед суспільством; на широкому і відкритому доступі як до дипломної, так і післядипломної освіти; на освіті для розвитку особи і навчанні протягом всього життя [1, 3]. Чим вище якість освітніх послуг і відповідно рівень фахівців, що випускаються, тим вище ступінь відповідальності вищої школи перед своєю країною і її народом. Оскільки наукові дослідження є рушійною силою вищої освіти, то і створення зони європейської вищої освіти повинне йти одночасно і паралельно зі створенням зони європейських наукових досліджень. При цьому важливо уникнути прямої екстраполяції наукових напрямів Європи, а використовувати вже наявні наукові дані, а також проаналізувати можливість запозичення новітніх технологій, найбільш актуальних для охорони здоров'я України [1, 2].

Основна частина. Мета дослідження – оцінити роль наукових досліджень у вищому медичному навчальному закладі.

Проаналізовані дані наукової літератури щодо актуальності та необхідності удосконалення проведення наукових досліджень у вищих медичних навчальних закладах.

Незначність державного фінансування наукових досліджень на початку і в середині 90-х років викликала відтік молодих талановитих учених із університетів, що призвело до скорочення об'єму і результативності наукових досліджень, до розриву поколінь. Багато університетів, в міру власних сил, намагалися пристосуватися до нових умов, проте робили це без достатнього урахування стратегічних цілей. У деяких навчальних медичних закладах спостерігається слабкий менеджмент і непрозора діяльність щодо науково-дослідної роботи. Аналіз стану медичної університетської науки за останні роки свідчить про наявність таких її слабких сторін, як:

1) відсутність своєчасної інформованості щодо запланованих науково-дослідних робіт у вищих медичних навчальних закладах України призводить до зниження ефективності підготовки до конкурсів і, отже, зниження позитивних результатів;

2) слабка інтеграція в наукові дослідження потенційно зацікавлених сторін (інші дисципліни, потенційні партнери тощо);

3) недостатня цілеспрямована робота по залученню грантів, бізнесу, проведенню сумісних досліджень і, внаслідок цього, украй низький компонент комерціалізації вузівської науки;

4) низька мотивація до заняття науково-дослідними розробками.

Вітчизняний медичний вуз, орієнтуючись на стратегічний розвиток своєї діяльності, в першу чергу, повинен ставити перед собою завдання створення на своїй базі клінічних центрів передових технологій профілактики, діагностики, лікування і реабілітації пацієнтів, центрів формування і впровадження стандартів корпоративної етики, джерел інформації і технологій.

Класичним прийомом у визначенні стану наукової діяльності є SWOT-аналіз, який дає змогу оцінити стан справ і перспективи розвитку [5]. Цей аналіз традиційно складається з 4 основних блоків: сильні сторони (strengths), слабкі сторони (weakness), можливості (opportunities), ризики, погрози (threats). При проведенні SWOT-аналізу враховуються особливості функціонування менеджменту університету, організаційні проблеми, проблеми управління фінансами, питання клінічної бази, науки, освітнього блоку, соціально-виховного блоку, рівень інтеграції з зацікавленими організаціями.

Важливим є об'єднання у відділи кафедральних науково-дослідних груп, що дозволить відокремити пріоритетні напрямки роботи і сконцентрувати на них зусилля спеціалістів, створити проблемні лабораторії.

Необхідно виділити два напрямки розвитку наукових досліджень: фундаментальні та прикладні дослідження. Без поступу в галузі фундаментальних розробок неможливе розв'язання багатьох прикладних проблем. Саме тому в наукових дослідженнях необхідно велику увагу приділяти вивченню етіології і патогенезу основних форм патології, механізмів розвитку організму та його старіння, нейрогуморальної регуляції органів і систем, імунологічної реактивності та її порушень. З початку двадцятого першого століття після розкриття будови геному людини наука вступила в еру геноміки і протеоміки. Ще більші можливості в лікуванні багатьох захворювань розкриваються після відкриття стовбурових клітин і використання їх з метою вирощування органів або їх частин.

Значна увага має приділятися також і прикладним дослідженням. Необхідно розробляти, удосконалювати і впроваджувати в практику охорони здоров'я нові методи діагностики, лікування і профілактики багатьох захворювань, нові лікарські препарати, харчові добавки, нові продукти харчування для дітей і дорослих.

Розвиток наукових досліджень вимагає сучасного оснащення. Для їх проведення необхідні сучасні електронні мікроскопи, проточні цитофлюориметри, скануючі спектрофотометри та атомної абсорбції, ПЛР-

лабораторія, комп'ютерні томографи, цифрові рентгенапарати, апарати ультразвукового дослідження останнього покоління тощо. Необхідним є створення могутньої матеріально-технічної бази для розвитку внутрішньовузівської науки, як інтегрального компонента освітнього процесу і науково-дослідної діяльності.

Сприяє розвитку наукових досягнень і видавнича діяльність. У більшості вищих медичних навчальних закладів друкуються видання, включені до реєстру, рекомендованого ДАК України для оприлюднення результатів дослідження.

Стратегічним напрямом розвитку вищої медичної школи є підвищення якості наукових досліджень на кафедрах і факультетах. У багатьох медичних школах мають створюватись спеціальні служби клінічних досліджень, які займаються не тільки роботою зі спонсорами клінічних досліджень, але і забезпечують взаємодію між окремими дисциплінами, а також між основоположними дослідженнями фундаментального характеру і прикладними дослідженнями. Результати такої роботи повинні упроваджуватися у навчальний процес, актуалізувати його зміст. Такі контакти сприяють дійсній міждисциплінарності досліджень.

Для розвитку інноваційної складової досліджень необхідна тісніша співпраця між медичною сферою і вузами. Так, у Європі створюються “Center of excellence” у вузах, які можуть пропонувати свої професійні структури для клінічних досліджень і проектів [6]. Окремих контактів і угод про співпрацю, як було досі, вже недостатньо.

Розвиток вузівської медицини як інтегрального компонента освітнього процесу і науково-дослідної діяльності також має входити в комплекс стратегічних завдань на сучасному етапі. Вузівську медицину необхідно розвивати як частину науково-освітньої системи, без якої неможлива конкурентоспроможність медичної освіти.

Створення університетських клінік як центрів інтеграції наукового, освітнього і лікувального процесів сприяє формуванню академічної триєдності – основи якості медичної освіти. Саме університетська медицина забезпечує перевагу класичних університетів і є основною умовою забезпечення клінічної релевантності вищої медичної освіти.

Натепер вищі медичні навчальні заклади мають величезний творчий потенціал, який підтримується діяльністю відомих наукових шкіл, високим професіоналізмом і талановитістю наших учених і клініцистів. Про це свідчить той високий авторитет, який мають

медичні заклади в Україні і за кордоном, а також той значний внесок, які роблять науковці у розвиток медичної науки і охорону здоров'я нашої держави.

Висновок. Стратегічні напрями розвитку наукових досліджень у вищих медичних навчальних за-

кладах у першу чергу включають розвиток людських ресурсів, надання якісної медичної освіти, створення власних клінічних баз – університетських клінік, підвищення якості університетської науки й інтеграція в міжнародне наукове співтовариство.

Література

1. Андрущенко В. П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2011. – № 2. – С. 5–13.

2. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою / С. Крисюк // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні : матеріали наук.-практ. конф. / за ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – Т. 3. – С. 350–353.

3. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: матеріали до першої лекції / [уклад. М. Ф. Степко,

Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський та ін.; відп. ред. М. Ф. Степко]. – К. : Вид. центр МОН України, 2004. – 24 с.

4. Сірова А. П. Якість вищої освіти – основна вимога Болонського процесу / А. П. Сірова // Освіта. – 2013. – № 19. – С. 3.

5. Epstein R. M. Assessment in medical education / R. M. Epstein // N. Engl. J. Med. – 2012. – № 356. – P. 387–396.

6. Landu L. F. Medical professionalism in the new millennium: a physician charter / L. F. Landu // Ann. Intern. Med. – 2012. – № 136. – P. 243–246.

Отримано 10.02.14